

מדינת ישראל

משרד החוץ

ביקור שה"ח בריטניה 3/א-1/א
(21-24.3.72)

לשכת - המנכ"ל

3 (1972-3)

חומר סודי (סודי) - קודים מסומנים (אין חומר)
ובקורות המוקדמים

שם תיק: לשכת המנכ"ל - ביקור שה"ח בריטניה (אין חומר)
דגלס-יום (21-24.3.72)

מזוזה פנימי: חצ-9/6804

מזוזה פריט: 000h30j

מסמכים: 3-312-2-1-5

תאריך הדפסה: 18/12/2018

Visit to Israel

of

The Right Honourable Sir Alec Douglas-Home K.T., M.P.

Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs

and Lady Douglas-Home

Great Britain

21 - 24 March 1972

Sir Alec and Lady Douglas-Home will be accompanied by:

Mr. M. McLaren M.P.

Parliamentary Private Secretary

Mr. A.D. Parsons CMG MVO MC

Assistant Under-Secretary of State

Mr. J.A.N. Graham

Private Secretary

Mr. J.H.G. Leahy

Head of News Department

Mr. P.H. Grattan

Assistant Private Secretary

Mr. D.W. James

Diplomatic Correspondent

Central Office of Information

Tuesday, 21 March

- 18.00 Arrival at Lod International Airport by Special Flight
 Reception at the airport
 Proceed to the British Embassy, Ramat-Gan
 Overnight at the British Embassy, Ramat-Gan
 (Rest of Party at the Sheraton Hotel, Tel-Aviv-Yafo)

Wednesday, 22 March

- 08.15 Leave for Jerusalem
09.30 Call on the Speaker of the Knesset, Mr. Reuven Barkett
09.45 Working Session with the Foreign Minister, Mr. Abba Eban, at the Knesset
11.45 Call on the Prime Minister, Mrs. Golda Meir
13.00 Luncheon given by the Prime Minister, at her residence
14.10- Private visit to Holy Places
20.00 Dinner given by the Israel, Britain and the Commonwealth Association
 and the Anglo-Israel Chamber of Commerce, at the Knesset
22.45 Proceed to Ramat-Gan
 Overnight at the British Embassy, Ramat-Gan
 (Rest of Party at the Sheraton Hotel, Tel-Aviv-Yafo)

Thursday, 23 March

- 09.45 Leave for Jerusalem
11.00 Call on the President of the State, Mr. Zalman Shazar
11.30 Working Session with the Foreign Minister, Mr. Abba Eban, at the Knesset
13.30 Luncheon given by the Minister for Foreign Affairs and Mrs. Eban,
 at their residence.
15.15 Press Conference at Beit Agron
16.30 Proceed to Ramat-Gan
18.00-
19.30 Reception given by the British Ambassador and Mrs. Barnes,
 at the British Embassy, Ramat-Gan
20.30 Dinner given by the Secretary of State for Foreign and Commonwealth
 Affairs and Lady Douglas-Home, at the British Embassy, Ramat Gan
 Overnight at the British Embassy, Ramat-Gan
 (Rest of Party at the Sheraton Hotel, Tel-Aviv-Yafo)

Friday, 24 March

- 08.30 Leave for Lod International Airport
09.30 Departure by Special Flight

ארכיון המדינה

משרד ראש הממשלה

טופס מראה מקום להוצאת תעודות יחידות*

חטיבה מס': 130 2
מיכל מס': 6804 / 3
תאריך התעודה: _____
שם מחבר התעודה: _____
שם הנמען: _____
סוג התעודה (סמן ✓ במקום המתאים):

14.3.72

15.3.72

15.3.72

מכתב ☐

מברק ☐

תזכיר או מיזכר ☒

דין וחשבון או זכרון דברים משיחה או דיון ☐

פרוטוקול של שיחה, דיון או ישיבה ☐

*הטופס ימולא בשני עותקים. העותק הירוק יוכנס לתיק במקום התעודה שהוצאה;
העותק הלבן יצורף לתעודה שהוצאה.

אל:	התאריך
מאת:	16.3.72
הנדון:	תיק מס'
	מנהל לשכת המנכ"ל
	סגן מנהל אירופה 2

ביקור שה"ח בריטניה - התחייבויות המנכ"ל

1. השיחות עם שה"ח בכנסת 09.45-11.30 22.3
2. השיחות עם שה"ח בכנסת 11.30-13.00 23.3
3. ארוחת צהרים בבית שה"ח 13.30 23.3
4. ארוחת ערב מטעם האורח בבית שגבריטניה 20.30 23.3

רצ"ב רשימה טנטטיבית של המשתתפים באירועים השונים,

וחכנית הביקור כפי שהיא נראית עד כה.

ב ב ר כ ה,

א. ז. סופר
פ.ז. סופר

содержание

10.7.72

содержание

содержание - содержание

1. содержание 07.11-07.12.72 7.72
2. содержание 07.12-07.01.73 7.72
3. содержание 07.01-07.02.73 7.72
4. содержание 07.02-07.03.73 7.72

содержание - содержание

содержание

содержание

1. נוסעים לשדה התעופה ביום 21.3 (18.00)

השגריר ורעייתו	יו"ר האגודה לידידות	שה"ח ורעייתו
פוסטר ורעייתו	יו"ר לשכת המסחר	קומי ורעייתו
בויל ורעייתו	(בחדר קבלת האורחים)	לוריא
הרווד ורעייתו		לפיד
מוברלי ורעייתו		אסתר
		ענוג
		אביר
		סופות

2. ביקור אצל יו"ר הכנסת 22.3 (9.30)

יום	קצין הכנסת
השגריר	ענוג
גראהם	

3. השיחות עם שה"ח בכנסת ביום 22.3 (09.45)

יום	שה"ח
השגריר	המנכ"ל
מקלרן	א. לוריא
פארסונס	מ. קומי
פוסטר	מ. ששון
לייה	י. ענוג
	א. כנצור
	א. אביר

4. השיחה אצל רוח"מ ביום 22.3 (11.45)

יום	קומי
השגריר	ענוג
גראהם	דיניץ
פארסונס	

5. ארוחת צהריים אצל רוח"מ 22.3 (13.00)

יום ורעייתו	רוח"מ
השגריר ורעייתו	שה"ח ורעייתו
פארסונס	שר החינוך
גראהם	קומי ורעייתו
	לוריא
	דיניץ

6. ביקור אצל נשיא המדינה 23.3 (11.00)

יום	לוריא
השגריר	לפיד
גראהם	

7. השיחות עם שה"ח בכנסת 23.3 (11.30)

יום	שה"ח
השגריר	המנכ"ל
מקלרן	א. לוריא
גראהם	מ. קומי
פארסונס	מ. ששון
פוסטר	י. ענוג
מוברלי	א. כנצור
לייה	א. אביר

(לנושא הכלכלי)
mole)

מא? ?

8. ארוחת צהריים אצל ש"ח 23.3 (13.30)

יום ורעייתו	ש"ח ורעייתו
השגריר ורעייתו	מנכ"ל ורעייתו
זקן הסגל	קומי ורעייתו
פארסונס	לוריא ורעייתו
גראהאם	רמז ורעייתו
מקלרן	צדוק ורעייתו
לייהי	הרצוג ורעייתו
פוסטר ורעייתו	

ו. שוורץ ורעייתו

9. הארוחת בבית השגריר 23.3 (20.30)

יום ורעייתו	ש"ח ורעייתו
השגריר ורעייתו	שר הבטחון
גראהאם	נאמן בנק ישראל ורעייתו
פארסונס	המנכ"ל ורעייתו
פוסטר (ורעייתו)?	קומי ורעייתו
הארכיבישוף אפלסון ורעייתו	לוריא ורעייתו
	הרצוג ורעייתו
	אברהם כהן ורעייתו

10. שדה התעופה 24.3 (09.00)

השגריר ורעייתו	יו"ר האגודה לידידות	ש"ח ורעייתו
פוסטר ורעייתו	יו"ר לשכת המסחר	ק"מ ורעייתו
בויל ורעייתו	(בחדר קבלת האורחים)	ל"א
הרווד ורעייתו		לפיד
מוברלי ורעייתו		אסתר
		ענוג
		אכידר
		סופות

Visit to Israel

of

The Right Honourable Sir Alec Douglas-Home K.T., M.P.

Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs

and Lady Douglas-Home

Great Britain

21 - 24 March 1972

Sir Alec and Lady Douglas-Home will be accompanied by:

Mr. M. McLaren M.P.

Parliamentary Private Secretary

Mr. A.D. Parsons CMG MVO MC

Assistant Under-Secretary of State

Mr. J.A.N. Graham

Private Secretary

Mr. J.H.G. Leahy

Head of News Department

Mr. P.H. Grattan

Assistant Private Secretary

Mr. D.W. James

Diplomatic Correspondent

Central Office of Information

Tuesday, 21 March

18.00 Arrival at Lod International Airport by Special Flight
Reception at the airport
Proceed to the British Embassy, Ramat-Gan
Overnight at the British Embassy, Ramat-Gan
(Rest of Party at the Sheraton Hotel, Tel-Aviv-Yafo)

Wednesday, 22 March

08.15 Leave for Jerusalem
09.30 Call on the Speaker of the Knesset, Mr. Reuven Barkat
09.45 Working Session with the Foreign Minister, Mr. Abba Eban, at the Knesset
11.45 Call on the Prime Minister, Mrs. Golda Meir
13.00 Luncheon given by the Prime Minister, at her residence
14.10- Private visit to Holy Places
20.00 Dinner given by the Israel, Britain and the Commonwealth Association
and the Anglo-Israel Chamber of Commerce, at the Knesset
22.45 Proceed to Ramat-Gan
Overnight at the British Embassy, Ramat-Gan
(Rest of Party at the Sheraton Hotel, Tel-Aviv-Yafo)

Thursday, 23 March

09.45 Leave for Jerusalem
11.00 Call on the President of the State, Mr. Zalman Shazar
11.30 Working Session with the Foreign Minister, Mr. Abba Eban, at the Knesset
13.30 Luncheon given by the Minister for Foreign Affairs and Mrs. Eban,
at their residence.
15.15 Press Conference at Beit Agron
16.30 Proceed to Ramat-Gan
18.00-
19.30 Reception given by the British Ambassador and Mrs. Barnes,
at the British Embassy, Ramat-Gan
20.30 Dinner given by the Secretary of State for Foreign and Commonwealth
Affairs and Lady Douglas-Home, at the British Embassy, Ramat Gan
Overnight at the British Embassy, Ramat-Gan
(Rest of Party at the Sheraton Hotel, Tel-Aviv-Yafo)

Friday, 24 March

08.30 Leave for Lod International Airport
09.30 Departure by Special Flight

ביקור שה"ח בריטניה - 21-24.3.72

תוכן חיק זה

תכנית הביקור

סקירות:

- בריטניה ומז"ח מאז יוני 1970 (תזכיר השגריר קומי, ביחד עם ההערות הנוספות)
- תקציר מהתזכיר הנ"ל
- הצהרות על מדיניות בריטית במז"ח מאז יוני 1970
- הודעת נציג בריטניה על הצבעתו בעצרת הכללית ב-14.12.71.
- בריטניה והועידה לבסחון אירופה (מתוך דו"ח הציר בלונדון, מיום 8.3.72)
- הקהילה האירופית ובריטניה - פעילות מדינית
- מסחר - היחסים הבילטרליים
- הנוכחות הסובייטית במז"ח
- המצב במצרים, ירדן, לבנון
- יהודי ערב
- יחסי תרבות

חמצית מחזכיר השגריר קומיי "בריטניה ומז"ת מאז יוני 1970"
(החזכיר והערות נוספות מצורפים)

מאז קיץ 1970, היוזמה האמריקנית, הפסקת האש וקפאון שליחות יארינג, הפך חפקיד בריטניה לפסיבי יחסית. ארועי ספטמבר 1970 בירדן יצרו גם הם בלונדון תגובה המבקשת למנוע התערבות. ממשלת הית מקדישה תשומת לב לנשאים דחופים וקרובים לה.

האינטרס הבריטי

עם העלמותה הפיזית מהמז"ת והמפרץ הפרסי, אף אם יש לבריטניה אינטרסים חשובים באיזור, התחושה בלונדון אינה של מעצמה המנסה למצוא דרכה לתוך האיזור אלא המצויה בשלב האחרון של התנתקות ממנו ועליה לא חלה יותר אחריות לגווילו.

האינטרסים של נפט ומסחר יובטחו בטווח ארוך רק בחנאי שלום ויציבות, ועצירת החדירה הסובייטית והרדיקליזם הערבי. מכאן שהסדר ערבי-ישראלי נשאר עניין של בריטניה. באשר לנפט, כשלון הנסיון לאמברגו בעת מלחמת ששת הימים והיעדר החרדה בבריטניה אחרי הלאמת B.P. בלוב מדגימים כיוון חדש, עם מיקוח כלכלי בין החברות לבין הממשלות המפיקות כגורם מרכזי ולא דווקא עמדות פוליטיות בסכסוך ישראל-ערב. מדיניות הסחר הבריטית אינה היבלת ממעצורים פוליטיים במאמציה לעשות עסקים עם ישראל, וישראל נראית בלונדון כשוק טוב שבפיתוחו חפצים. קשה להוכיח כי האינטרס הכלכלי של בריטניה בעולם הערבי מתיחס ישירות לעמדותיה הכלכליות בסכסוך המז"ת, אף אם קיימת הרגשה ששני הדברים משפיעים אחד על השני.

פתרון מדיני בעיני הבריטים

לונדון אינה חושבת במונחים של פתרון כפוי, אלא על מו"מ והסכם. אין ממשלת הית מחשיבה את האו"ם כקודמתה, היא מטיפה לעצוב מדיניותה על פי האינטרסים שלה ונכונה להכיר בזכות מדינות אחרות לעקרון מנחה זה. מכאן שאין חלוקי דעות בין ישראל ובריטניה על הצורך בדיאלוג ו"מודוס וויונדי". הם מכירים בדרישה לחוזה שלום כולל, סופי ומוחלט ורואים ב-242 חבילה אחת. לכן הסתייגו בזמנו מההסדר החלקי. באשר לאופי ותכן השלום ישראל-ערב, ההבדל בינינו מצוי בעיקר בשאלה הטריטוריאלית. הבריטים סבורים שהערבים לא יוותרו מרצונם על טריטוריה ולכן לא יהיה שלום אלא אם תיסוג ישראל מרוב רובה של הטריטוריה הכבושה. בטחון ישראל ישען על הסכמי שלום חתומים, על נוכחות או"ם, על יכולת ההגנה של ישראל, אולם לא על גבולות ברי הגנה שלא יושגו בהסכם.

הקהילה האירופאית

ההתחזקות הנוכחית הסובייטית מתחת ל"בטן הרכה" של אירופה, הנפט, והספקות בדבר מהימנות ההתחייבות של ארה"ב לאירופה יהוו דחף למציאת עמדות אירופאיות משותפות לקראת הסדר. כאן תהפוך בריטניה למוקד חדש של השפעה, עם נטיית חברות אחרות בקהילה לקבל הדרכה מבריטניה יותר מאשר מצרפת. לכן חייב הדיאלוג בריטניה-ישראל לקבל מעטה מימד אירופאי.

3. יוני 1970

הבחירות בבריטניה ביוני 1970 נערכו באותה עת בה החלה יוזמתה של ארה"ב שפתחה פרק חדש במזה"ת. מאותה עת נשמרה הפסקת האש. שליחות יארינג הוקפאה מאז פברואר 1971 ואילו שיחות הארבע נתקעו במבוי סתום. ההתעניינות הבינלאומית התמקדה מאותה עת על המאמץ האמריקני למצוא הסדר חלקי בעניין התעלה.

בנסיבות אלו הפך תפקידה של בריטניה לפסיבי יחסית. עקרונית, ממשיכה הממשלה השמרנית את מדיניות קודמתה והיא נמנעת מיוזמות עצמאיות. ארועי ספטמבר 1970 בירדן, גם הם יצרו בלונדון תגובה המבקשת למנוע התערבות.

נאמו של סיר אלק בהרוגיס באוקטובר 1970 לא סימן מפנה רדיקלי במדיניות והיה בו רק נסיון להעניק בטוי פומבי מפורט לעמדות שלמעשה פותחו עוד בימי הממשלה הקודמת. המניע מאחורי הצהרה זו היה בודאי ניצול הרגיעה בסכסוך במזה"ת כדי לשפר עמדות בעולם הערבי, ובמיוחד בכל הקשור למצרים שיחסי בריטניה עמה הושבתו מאז משבר סואץ. החתירה ליעד זה של שיפור היחסים עם מצרים נמשכה בעת ביקורו של סיר אלק בקהיר בספטמבר שנה זו.

בלונדון ראו בעין יפה את הפגת המתח במזה"ת ואת העובדה שהיוזמה הדיפלומטית נותרה בידי האמריגנים. ממשלת הית יכולה היתה להקדיש את תשומת לבה לנושאים דחופים וקרובים יותר, הכלכלה המתדרדרת והאינפלציה האבסלה ובעית יחסי העבודה, ההכרעה בדבר ההצטרפות לשוק המשותף, הפצע הפתוח באולסטר, התמונה הפוליטית הכלכלית והאיסטרטגיה המתחלפת באירופה, המשבר המזרחי הבינלאומי ועתה הסדר בעית רודזיה. במשך 18 חודשים האחרונים נותרו רק מעט זמן ותשומת לב לבעיות בינלאומיות אחרות מלבד אלו שגרמו להתעוררות ציבורית כמו שאלת אספקת הנשק לדרא"פ. הסרגדיה האנושית של בנגלה-דש והסכסוך המחריף בין הודו לפקיסטאן (שתיהן חברות בחבר העמים הבריטי) רק תרמו להסתגות מסעורבות בענייני חוץ.

עמדתה הנוכחית של בריטניה למזה"ת חייבת להבחין בפרספקטיבה היסטורית. רק מעט יותר מדור חלף מאז שלטה בריטניה בלוב, מצרים, סודאן, פלשתיין, עראק, המפרץ הפרסי ועדן. מאז הלך והתפורר מעמדה כמעצמה ים-תיכונית. חוץ שבועות מספר יעלם השריד האחרון לשלטונה הישיר באזור עם נסיגתה מהמפרץ הפרסי וגם יחתם הפרק בן 90 השנה של "שעתה של בריטניה במזה"ת".

לבריטניה יש עדיין אשטרסים חשובים באזור והשפעה מועטה אולם לא חלה עליה יותר אחריות לגורלו. התחושה בלונדון אינה של מעצמה המנסה למצוא דרכה לחוץ האזור, אלא של מעצמה המצויה בשלב באחרון של ההנחיות ממנו. נסיגה אינה בהכרח אדישות משום שהאשטרסים ממשיכים להתקיים ובמיוחד נפט וסחר. מאידך, יש להדגיש שהמז"מ המיגע בין המדינות המפיקות נפט לבין החברות המערביות עשוי להוביל לכך שאספקת הנפט לבריטניה תהיה פחות חשופה לראונם הטוב של הערבים. לטווח ארוך האינטרסים של בריטניה מובטחים רק בתנאי שלום ויציבות ועצירת החדירה הסובייטית והדיקליזם הערבי. מכאן שהסדר ערבי-ישראלי נשאר מענינה של בריטניה. תחושת הדחיפות במציאת הסדר כזה עלולה להחריף עתה עם הופעתה של סין העממית בזירה הבינלאומית שכן הסינים עשויים להיות גורם מטריד בזירה ובמוע"בט.

שלא כפריס, לונדון אינה חושבת במונחים של פתרון כפוי על-ידי המעצמות אלא על פתרון שיושג באמצעות מז"מ והסכם. גישה זו אינה מתיחסת למקרה של המזה"ת בלבד - זו היא גישה בסיסית המבקשת פשרה מציאותית המושגת במגע פנים אל-פנים. יתר על-כן, הממשלה הנוכחית אינה חדורה תחושת מוראל וחשיבות האו"ם כקודמתה. היא מטיפה לעצוב מדיניותה של בריטניה על פי האינטרסים שלה ונכונה להכיר בזכות מדינות אחרות לאמץ עקרון מנחה זה. מדינות, כולל ישראל. מכאן שאין חלוקי דעות בין בריטניה וישראל על הצורך בדיאלוג ו"מודוס ויונדי".

הבריטים הכירו גם בדרישת לחוזה שלום כולל, סופי ומוחלט. הם רואים בהחלטת מוע"ב 242 כחבילה אחת שמרכיביה כרוכים זה בזה. היו להם הסתייגויות ברורות מיוזמת רוג'רס להסדר חלקי וראו בה סטיה מהמטרה העיקרית. חששותיהם נראים עתה כמצדיקים עצמם. אולם, כל עוד מבקשת ארה"ב להמשיך לפעול בכח יוזמה זו, לא תפריע בריטניה לכך.

במובן מסויים מהווה התקווה הבריטית להסדר כולל חריג מאחר והבריטים רואים פתרונות פוליטיים כהתפתחות הדרגתית ואבולוציונית. יתכן והבריטים יחקשו לעכל כי דוקא ישראל סתה מהתפיסה הרואה החלטה 242 כ"חבילה" אחת והרואה עתה את ההסדר התהליך ממושך הבנוי הבנוי משלבים. זו היא שאלת יסוד החייבת להתבהר בשיחות הקרובות. בבעיות של אופי ותוכן השלום בין ישראל ומדינות ערב, ההבדל בינינו ובין הבריטים מצוי בעיקר בשאלה הטריטוריאלית. הבריטים אינם מאמינים שניתן להביא את המשטרים הערבים לוותר מרצונם על טריטוריה שבעיניהם נראית כשייכת להם. לכן, לדעת הבריטים, לא יתכן שלום אלא אם חיסוג ישראל טריטוריות כבושות, פרט להתאמות מזעריות. לדעת הבריטים אין להשיג בטחון לישראל באמצעות גבולות שאולי יהיו יותר ברי-הגנה אולם לא יושגו בהסכם. לדעתם על בטחון ישראל להיות נשען על הסכמי שלום חתומים, נוכחות או"ם בשטח ויכולת ההגנה של ישראל. לדעתם אנו מיחסים חשיבות מופרזת למיקום הגבולות ושאל לנו להחמיץ הזדמנות לשלום בשל כך, ואף על פי כן אין הם מנסים לכפות דעתם עלינו.

מעורבותה הקולקטיבית של אירופה במזה"ת, בה תמלא מעתה בריטניה תפקיד מכריע, עשויה להחליט במידת מה את מעורבותה האימפריאלית בעבר באזור. התחזקות הצי הסובייטי בים התיכון והשאיפה הסובייטית להשיג בסיסים ומתקנים לאורך החוף הדרומי שלו, מזכירים בחריפות למערב כי עדין יש לו "בטן רכה" כשמוסיפים לכך את החלות הנמשכת של אירופה בנפט המזוה"י וספקות בדבר מהימנות התחייבותה של ארה"ב לאירופה הרי שמסתבר שאזור הים-התיכון והמזרח-התיכון יהפך יותר ויותר עבור האירופאים לנושא להתענינות כלכלית ואסטרטגית.

הדחף למצוא עמדות אירופאיות משותפות יגדל ללא ספק. אי-אפשר לזלזל באפשרות זו ולראות בה רק תוצר לוואי המשרת את מדיניותה של צרפת. מאידך, יש לזכור כי תפיסתו האירופאית של הית, כזו של פומפידו, היא קונפידרלית ולא כזו החוזה ארצות הברית של אירופה. זו היא תפיסה פלורליסטית יותר מאשר צנטרליסטית. הבריטים ינסו למצוא הרמוניה בין מדיניות החוץ והאינטרסים השונים של המדינות השונות במקום לשעבר את מדיניותם הם למדיניות חוץ אחידה המחייבת את כולם. זקשר העמדות האירופאיות בשאלת המז"ת תהפך בריטניה למוקד חדש של השפעה. החברות הקטנות בקהיליה המורחבת, כמו הולנד, בלגיה, נורבגיה, דנמרק ואירלנד ואולי גרמניה תנסה לקבל הדרכה מבריטניה יותר מאשר מצרפת (לאיטליה "זהות" כזתי"ח משלה). דיאלוג בריטי-ישראלי חייב לכן לקבל מעתה מימד אירופאי.

מסיבות שהוזכרו בחלקו הראשון של תזכיר זה, התענינות הציבור הבריטי בסכסוך המז"ת, נמצאת עתה בשפל והיא עשויה לגאות רק עם פרוץ מעשי האיבה. למי הזכות, על מי מוטלת החובה ושאלות שונות הכרוכות בעמדותיהם של שני היריבים הן עדיין שאלות המעסיקות את המומחים בלבד, בפורין אופיס בעתונות באוניברסיטאות בקהילה היהודית ובחוגים פרו-ערביים ופרו-ישראליים.

עם פחתה האהדה לישראל מאז מלחמת ששת הימים, הרי שאף הערבים אינם כולל המצרים זוכים באהדה או כבוד. ההערצה הרומנטית לפת"ח נמוגה ככל שהתגלתה המציאות של חסר אונים ופיצול בארגון. יתר על כן, הפעילות הטרוריסטית בצפון אירלנד הביאה להוקעת השימוש בשיטות טרור. מאידך, מקובל כי אף פתרון שלא יקח בחשבון את שאיפות הערבים הפלשתינאים, לא יהיה בר-קיימא. דבר זה מבטא שינוי שחל מאז התקבלה החלטה 242 המתעלמת מהפלשתינאים להוציא הפליטים. אולם, הזווית הפלשתינאית של הבעיה שוב טושטשה בשנה החולפת, שעה שחוטטין ייצב מחדש את שלטונו. מידי פעם מופיע בעתונות זרם כהבות ומכתבים בלתי אוהדים בסוגיות מסוימות כגון ירושלים, בעיות פנים או עזה, אך הוא גווע במהירות. אך מעט נשאר היום מהחקפות הכוללת על ישראל על בסיס "הומניסטריות". הערבים שנעקרו ב-1967, אמצעי דיכוי וענישה כביכול בשטחים המוחזקים, יחס אכזרי כביכול לעצורים וכיו"ב. אך עדיין קימת ההרגשה שישראל יכולה היתה להיות גמישה ופעילה יותר בחפוש אחרי השלום.

מלבד לסכסוך ישראל-ערב יש ענין כללי וחיובי בישראל כמדינה מיוחדת בעלת מוסדות מדיניים וחברתיים, דפוסי תרבות ואורח חיים שיש להם מכנים משותפים רבים עם אלו שבריסניה. ענין זה מסופח באמצעות מגעים וביקורים הדדיים.

מדיניותה של השגרירות היא להציג עמדותיה של ישראל, את התקדמותה ובעיותיה כפי שהן ולהמנע מלהגרר לוויכוחי סרק עם יריבינו.

הערות לתזכירי לשר מיום 26.11.71 על
"בריטניה ומז"ת מאז יוני 1970"

בקראי שנית תזכיר זה, דומני כי יש לומר עוד כמה מילים על האינטרסים הכלכליים של בריטניה במז"ת ומידת פגיעותם ללחץ ערבי.

א. נפט

בתזכירי נאמר "המו"מ המיגע בין המדינות המפיקות נפט לבין החברות המערביות עשוי להוביל לכך שאספקת הנפט לבריטניה תהיה פחות חשופה לרצונם הטוב של הערבים". דבר זה מוצא ביטוי בהעדר החרדה בבריטניה אחרי הלאמת רכוש והוצאתה של לוב מגוש השטרלינג.

אין ספק בחיוניות ענינן של מדינות מערב אירופה ובריטניה באספקת הנפט שלהן מהמזה"ת. השאלה היא כיצד מתקשרת בעיה זו לסכסוך הערבי-ישראלי. בעה מלחמת ששת-הימים היה נסיון, לימים ספורים, להטיל אמברגו ערבי על נפט למעצמות המערב. אין כל סימן שחדוש נסיון כזה נשקל עתה. מעמדן של חברות הנפט בארצות ערב נראה יותר כענין של מיקוח כלכלי כשהמפיקות מנסות לנצל את כל יתרונותיהן. על כל פנים אין כל עדות כי חנאי אספקת הנפט מושפעים במידה ניכרת מעמדותיהן של מעצמות המערב בסכסוך הישראלי ערבי אפילו לא בין צרפת ואלג'יריה.

ב. סחר

נראה כי ממשלת בריטניה אינה סובלת ממעצורים פוליטיים במאמציה לעשות עסקים עם ישראל. השר אנטוני גרנט נשלח בקיץ זה לפתח את הביתן הבריטי בחערוכה "טכ 71" בישראל. חברת הקבינט, הגב' טטטר, באה לפתח את החערוכה של מכוץ חקלאי בריטי, שר לשעבר, לורד בסבורו, הקדיש את נאומו בארוחת בלפור בעיקר ליכולתה של בריטניה לספק את צרכיה הטכנולוגיים של ישראל בעתיד. שר התחבורה הישראלי מצא עודד בחפוש אחרי ציוד לרכבות וסיוע טכני בבריטניה. ישראל היא שוק טוב שלונדון חפצה בפיתוחו.

חברות פרטיות עלולות להענות לחרם הערבי, אולם אין כל סיבה להניח כי זוהי מדיניות רשמית.

ג. יחרות שטרלינג

בעה שנתקבלה ההחלטה נגד מכירת טנקים מסוג "צ'פטיין" לישראל, אחת הסיבות לכך היתה כלכלית - חולשה הלירה שטרלינג והחשש שמדינות ערב תמשכנה את יחרות השטרלינג שלהן בלונדון. מצב זה השתנה בצורה קיצונית מאז. מאזן התשלומים הבריטי הוא חיובי והלירה שטרלינג חזקה. החשש עתה הוא שהמשבר המוניטרי הנוכחי ידחף מעלה את שער

החליפין של הלירה בהשוואה לדולר דבר שיטפיע לרעה על היצוא הבריטי. בריטניה
היתה רוצה בהקטנת יתרות השטרלינג. האיום הנוכחי של ממשלת לוב למשך יתרות
השטרלינג שלה מלונדון נחקבל כמעט בסיפוק.

באשר לעתיד, הרי שהוסכם כחלק מההסכם בדבר הצטרפות בריטניה לשוק המשותף כי
המעמד המיוחד של הלירה שטרלינג יבוטל בהדרגה.

ד. תעלת סואץ

בריטניה בצעה התרמה כלכלית מאז 1967 למצב שנוצר עקב סגירת התעלה. נראה כי
לגורם התעלה אין כל השפעה רצינית על מדיניותה.

בקצרה, קשה להוכיח כי האינטרס הכלכלי של בריטניה בעולם הערבי מתיחס ישירות
לעמדותיה הפוליטיות בסכסוך המזרחי. מאידך קיימת הרגשה ששני הדברים משפיעים
בדרך זו או אחרת האחד על השני. זו היא אולי הסיבה לרגישות לסנטימנטים ערבים
בעת נסוח הגישה המדינית ובעת הצבעות באו"ם.

When I was in New York in the autumn, I thought that Israel got nearer to the ultimate formula required when Mr. Eban said in his speech -- although it was hedged around with a number of words which rather took away from its importance -- thought they had moved a bit when they said that they had no intention to annex Arab territory. Mr. Eban said that, and the implication of that view -- that you have no ambition to annex another's territory -- the implication must be that you are going to get out of it. I thought that this was edging forward just a little bit -- as much as you would expect at that time. One is bound to add that they would only withdraw on conditions and these conditions they have not defined. You can only get them defined if Dr. Jarring or somebody is able to get the Israelis and Egyptians to talk to each other. This is a very small but very obstinate difficulty to get over. I don't see this happening very shortly.

Question : Can you give us your estimate of Russian policy in the Middle East?

Answer : The Russians would like a settlement here. I think it would suit them not only because the Canal would be opened. I think a settlement would suit them on the whole as they have got what they want. If there was a settlement, the air bases on Egyptian soil, which suits their own purposes very well, particularly in relation to the Eastern Mediterranean. From the Russian point of view they have got what they want. I would think the Russians are quite keen to see a settlement. Certainly they do not want to see fighting break out again.

FROM FOREIGN SECRETARY'S ADDRESS AT DINNER OF ANGLO-ISRAEL
ASSOCIATION, 30.11.1971

... peace ... cannot be imposed, and will not be imposed. It is for the parties to agree on the terms. Their friends can only help by offering honest advice ... Let me start by saying that we stand with Israel when she claims the right to security. Rights, however, both for the individual in society and for nations internationally, must be protected, by the law or by some other effective mechanism, if they are to be enjoyed. How is Israel's right to security to be protected? In our view, there are three ways in which this should be done.

The first is through the conclusion of peace agreements - not just armistice agreements, or anything provisional of that nature - between Israel and each of her four neighbours. These peace agreements would be permanent, formal and binding. Those who entered into them would be engaging themselves and their reputations to carry them out and to defend them. But governments and statemen, you may say, - and experience sadly bears it out - are not permanencies in office. Something more is needed - an incentive in self-interest to observe the obligations entered into. This leads me to the second point : the definition in these peace agreements of permanent frontiers, agreed between Israel and each of her four neighbours. This act of definition would create the "recognised boundaries" called for in the Security Council Resolution of November 1967. Would they also be secure? That would depend on two things : first on the attitudes which would develop as a result of the conclusion of peace agreements; and secondly on the sum of satisfaction of the parties in the boundaries, on their self-interest in observing the agree frontiers. I say "sum" because the boundaries would not be secure if the total satisfaction of one party were to be balanced - perhaps I should say neutralised - by the total dissatisfaction of one or more of the others.

The third way is through physical arrangements designed to reduce the risks of violation, to remove particular points of fear and to build up confidence. In particular there should be commitments and arrangements to guarantee freedom of navigation for Israeli ships through the waterways of the region. I do not want to speculate about the possible nature of these arrangements. But they would certainly have to be reliable in a way which the arrangements which existed before 1967 were not ...

... I believe that three conditions have to be fulfilled if peace agreements are to be concluded and if a state of peace is to come into being.

The first condition is, to quote a phrase I used in speaking to the General Assembly, that dialogue must supplant confrontation ...

... The second condition is that proposals must be made. No dispute, or conflict, is ever settled if the parties wait for one another. If the parties to the conflict in the Middle East want a settlement, if they want peace - which I believe that they do - then proposals must be made. Offers must replace questions. The affirmative must replace the interrogative. Risk must be run if peace is to be won.

The third condition is that the existing framework for a settlement - the Security Council Resolution of November 1967 - must be respected and made use of. The Resolution may not be perfect. But to discard the Resolution, or to tamper with it, would, in my view, be a retrograde step.

4.11.71

When I visited Cairo in September it was my strong impression that Egypt genuinely desires a permanent peace with Israel, but not at the price of ceding territory. Israel for her part also desires peace, but not at the cost of compromising her security. It is in the reconciliation of this dilemma that the heart of the problem lies. The most promising avenue of progress towards a comprehensive settlement still lies in the efforts to promote an interim arrangement under which the Suez Canal would be reopened in return for Israeli withdrawal to some line in Sinai to be agreed. Both Israel and Egypt are undoubtedly interested in such an arrangement, with the strong proviso made by the Egyptians that the first stage of withdrawal must not be an end in itself; it must lead to a comprehensive and final settlement.

There are limits to what any third Power can do. We will help if and where we can, especially in relation to guarantees by the leading Powers to give confidence in a lasting peace. But one thing was crystal clear to me when I was in Cairo and later talked to Mr. Eban, the Foreign Minister of Israel. No progress will be made in solving the problem unless the momentum and intensity of an exchange of views is accelerated. Where distrust is so deep it cannot be removed by leisurely correspondence through a third Power at intervals of months or weeks.

No one can dictate a peace, but the only answer to the present deadlock is, in my view, a third party which can accurately and quickly transmit and interpret ideas between those who confront each other; otherwise there will be no solution.

There are signs that this is now recognized to be right and that it is necessary to set up this kind of machinery if there is to be progress; time is not to be wasted, which might make war more likely.

But if war is to be avoided those who are in confrontation must actively help to promote dialogue. The main ingredients of peace are known. Practical proposals have been put forward which would satisfy the Arab desire for Israel withdrawal. There are ways and means of meeting the legitimate Israeli need for permanent physical security. I will not debate them here, but I will say this and positively : that unless a mechanism of dialogue can be established, sooner or later (and maybe sooner than later) the fighting will start again.

Confidence can only be established through dialogue : here an interim arrangement providing for phased withdrawal and the opening of the Suez Canal, and with a link to the next stage, could serve to build confidence and to prove to the parties that there is more to be gained by dialogue and coexistence than war. I believe that Dr. Jarring has a crucial role in this process of establishing contact. But whoever stages this dialogue, the tempo of it must be quicker than it has been until now and at closer range. Distrust of this depth cannot easily be removed by long-range correspondence. The onus of adopting dialogue must rest with those who now confront each other in arms. It is for us to help them to find the way to it and time is short.

* * *

FROM PRESS CONFERENCE, LONDON, 22.9.71, AFTER EGYPTIAN VISIT
AND BEFORE DEPARTURE TO U.N.

... President Sadat put forward his proposal for a two-phase withdrawal, provided there is a link between the two phases. I would think that this is something which Israel too is willing to consider. So it seems to me very largely a problem, this -- because both are interested in phase one -- I think both would probably agree that there should be a further phase. And it seems we are very largely concerned with the mechanics of how on earth you get these two countries which have had such an historical distrust of each other for so long, and the distrust persists -- how you get them into some kind of more effective contact than there is now.

Unless we can do this in some way or other, I think that the situation will go on as it is and will deteriorate.

Therefore I think New York does provide an opportunity, because all the interested Foreign Ministers will be there, an opportunity to explore this ground and see if we cannot get something more practical going than there is, because Dr. Jarring, although he has done his best, is still in long distance correspondence and at very long intervals. And this is not going to solve the problem.

So I think this is the main thing we have to talk about and try and find ways and means of bringing the two countries closer together with much less indirect contact than up till now.

It does seem to me as though the ingredients of a solution are there, an interim solution with a link to the second and final phase, but the mechanics are absent ...

* * *

FROM SPEECH DELIVERED IN CAIRO ON 13 SEPTEMBER 1971

Last October I took the opportunity at Harrogate to set out the elements of such a settlement which, in our view, would be fair. The most important of these elements were that Israeli armed forces should withdraw from territories occupied during the conflict of 1967 in the certainty of the knowledge that all states and claims of belligerency between countries engaged in that conflict would be brought to an end. We see no substitute for an agreement which will embody these basic elements ...

In this context, I should make clear that as far as Egypt and Israel are concerned that frontier should in our view be the old international frontier subject to whatever arrangements may be agreed for Gaza.

* * *

FROM SPEECH DELIVERED TO FOREIGN AND COMMONWEALTH AFFAIRS AT
THE UNITED NATIONS ASSOCIATION ANNUAL GENERAL MEETING,
LOUGHBOROUGH UNIVERSITY, ON 4 APRIL 1971

It is fundamental that the parties must by one method or another agree between themselves on the issues in dispute. Only such an agreement can lay the foundations for true peace and stability in the region. For example without agreement between the parties on frontiers there is nothing tangible and stable for others to guarantee.

* * *

FROM PRESS CONFERENCE ON 10 MARCH 1971

And the log jam at present is that it is quite plain that the Egyptians have come forward with a positive statement that they will be prepared for a negotiated settlement leading to peace with Israel, and they have spelled out an interpretation of what they mean by this. It is something the Egyptians have not done before. The Israelis are willing to negotiate about withdrawal, but so far they have said they are not willing to start the negotiation from the base line of 1967. And this is causing at the moment the hold up. I do not know the best way to break that hold up. I think it is primarily for Dr. Jarring. We will give him any help we can or he asks for. I shall have a chance to talk this over with Mr. Eban. I do not think I have any more to say about it at the moment.

Question : How far was the British text of Resolution 242 definitive on the territorial question ?

Answer : It is quite clear that no settlement can be dictated. The only thing that anybody outside Israel, Egypt and Jordan can do - and Syria - is really to help to get the parties together. And the only way they will get together is through Dr. Jarring. So any proposals we have to make, if we felt there were any proposals in relation to frontiers or demilitarized zones or anything like that, the proper way to make these is through Dr. Jarring. If we should feel, that is, there is a real contribution to be made.

The most convenient base to start from - in fact there is no other in relation to Egypt and Israel - is the 1967 frontier. If small adjustments are to be made, I think that is the most convenient base from which to start. Otherwise you have to start de novo and it becomes much more than an adjustment. Either that, or Israel will have to specify the frontier anew. And this definition will have to be conveyed to the Egyptians and then debates can begin. So I think everybody assumes, or I would have thought most people assume when the Israelis withdraw to what they call secure frontiers, that this was probably the point of departure, that the adjustments would be made from the 1967 frontier. If there is any other way that the Israelis can get the Egyptians to accept, well and good, I doubt that there is in fact such a way. I thought the most realistic way is 1967. However, I shall talk about that with Mr. Eban.

* * *

FROM SPEECH AT THE ANGLO-ARAB ASSOCIATION DINNER ON TUESDAY,
2 MARCH 1971

Mr. Riad left us in no doubt of the sincere desire of his Government for an honourable peace in the Middle East. Since his visit, Dr. Jarring has taken a positive initiative to try and identify the essentials for a settlement between Egypt and Israel within the terms of the governing Resolution of the Security Council. These have been welcome developments. The U.A.R. Government has felt able to give clear, unequivocal and specific commitments on the nature of the peace which the U.A.R. would undertake to keep. Dr. Jarring now seeks from Israel a matching commitment on withdrawal within the terms of Resolution 242.

Everyone understands the need for physical security for the State of Israel. It is the task of statesmanship to find the answer which will give confidence. Egypt has risen to the occasion by a public and absolute commitments to live in peace following a negotiated settlement.

* * * * *

FROM SPEECH TO THE YORKSHIRE AREA COUNCIL CONSERVATIVE PARTY,
ON 31 OCTOBER 1970 AT HARROGATE

I believe that a settlement should establish a definitive agreement on territorial questions. Such an agreement would be the answer both to Israel's fear for her existence and, at the same time, to Arab fear of Israeli expansionism. This is why the balance between the provisions for Israeli withdrawal and secure and recognized boundaries is so important. No outsider can prescribe exactly where these boundaries should be. If they are to be recognized, they must first of all be agreed by the countries concerned. Between Israel and Egypt, an international boundary has existed for a long time, I believe that this boundary should once again be recognized in a settlement, subject to whatever arrangements might be made to deal with the special problems of Gaza, problems that derive from the immense concentration of refugees in the Gaza area, whose future would have to be resolved by a settlement.

Between Israel and Jordan, the problem is more difficult. There has never been a recognized boundary between the two countries. But I believe that the Resolution

implies that secure and recognized boundaries should be based on the Armistice Lines which existed before the war of 1967, subject to minor changes which might be agreed between the two countries.

Between Israel and Lebanon there is no problem; the present boundary though troubled by fighting like so many other areas in this troubled region, has never been questioned and should remain.

Between Israel and Syria there is of course the very sensitive problem of the Golan Heights. Syria has not accepted the Security Council Resolution. It is therefore impossible yet to discuss how the dispute between Israel and Syria should be resolved. But I would expect that, once Syria accepted the Resolution, the general principles governing the location of the other boundaries would also govern the boundary between Israel and Syria.

* * * * *

(Mr. Van Ussel, Belgium)

In so far as the withdrawal of Israeli armed forces from the occupied territories as required in paragraph 2, subparagraph 1, of the resolution is concerned, we consider that the text does not exclude minor frontier adjustments agreed upon by the interested parties. In paragraph 6 we interpret the adverb "favourably" as meaning that we want Israel to give to the memorandum of Mr. Jarring of 8 February 1971 a constructive reply making possible the resumption of negotiations.

Finally, my delegation hopes that the resolution adopted yesterday will be an important contribution and will enable the Special Representative of the Secretary-General to continue his mission. Once again we would like to appeal to Egypt and Israel, in spite of their differences, to do everything in their power to attain the objective to which all Members of the United Nations aspire so impatiently, that is to say, the restoration of peace in the Middle East through a freely negotiated treaty respecting the just claims of all the parties concerned.

Mr. JAMIESON (United Kingdom): My delegation voted in favour of the draft resolution contained in document A/L.650, as amended, on the clear understanding that the resolution in no way altered the delicate balance of Security Council resolution 242 (1967). That resolution remained, in our view, the only basis for a just and lasting peace in the Middle East. As for the call upon Israel in operative paragraph 6 of the resolution to "respond favourably" to Mr. Jarring's aide-mémoire of 8 February, my delegation interpreted this in accordance with paragraph 27 of the Secretary-General's report on the activities of the Special Representative to the Middle East, contained in document A/8541, as meaning that Israel is called upon to "make a response that would enable the search for a peaceful settlement under Ambassador Jarring's auspices to continue."

As a co-sponsor of the amendment to draft resolution A/L.650 contained in document A/L.657, my delegation felt obliged to vote against the amendments proposed by the delegations of Barbados and contained in document A/L.655. If, however, the draft resolution in A/L.651 had been put to the vote, we would have abstained on it, as we did on the draft resolution contained in

(Mr. Jamieson, United Kingdom)

document A/L.652. As for the amendments sponsored by Senegal in document A/L.656 we felt that these, taken together, would have upset the balance of a resolution to which we had co-sponsored amendments. Therefore, we could not support any of them, even on a separate vote. However, our vote against these amendments does not mean that we do not welcome the initiative of the African Heads of State. We do welcome it, and we also welcome the fact that they consider the replies of Egypt and Israel to the memorandum they addressed to them to have been positive.

We support the additional suggestion made by the sponsors of the amendment at the beginning of this debate for a specific gesture by Israel. At the same time, we considered that there should be mention of, and support for, Mr. Jarring's memorandum of 8 February in any resolution on this subject adopted by the General Assembly.

Mr. GARCIA ROBLES (Mexico) (interpretation from Spanish): The delegation of Mexico voted in favour of the draft resolution contained in document A/L.650/Rev.1, the text of which corresponds to the text of document A/L.650 amended and substantially improved by virtue of the proposal submitted in document A/L.657. We voted in favour of this draft resolution as revised, I repeat, on the understanding that the favourable reply requested of Israel in paragraph 6 is to be understood according to the manner in which the Secretary-General himself has defined it in the introduction to his last annual report, as a reply which "would enable the search for a peaceful settlement under Ambassador Jarring's auspices to continue".

בריטניה והועידה לבטחון אירופה
(מבוסס על דוח של הציר בשלונדון)

באשר למטרות הסובייטים המוגדרות כועידה כנ"ל - קבלת הכשר למצב הסטריטוריאלי/מדיני במזא"ר, הכרח מעמדה של גרמניה המזרחית והשגת שיתוף כלכלי וטכני עם ארצות המערב לבריטים נראים סיכויים טובים להגיע לידי תוצאות מועילות. אף אם כל הסוגיה אכזרית מדחיפותה בגלל הגישה הסובייטית המסוייגת בשבועות האחרונים, ממילא היו גם לבריטים הסתייגויות עמוקות מהמטרה העיקרית הסובייטית, להשתמש בועידה כדי להחליש מעמד ארה"ב באירופה. כנגד עיני הבריטים מטרה מרכזית למנוע הפיכת הועידה ע"י הסובייטים למכשיר לדחיפת האמריקנים מאירופה.

לכן ראו ורואים הבריטים צורך חיוני בהכנות קפדניות בקרב המערבים, בעיקר בין האמריקנים, הבריטים הצרפתים והגרמנים. הבריטים מניחים כי מגמת האמריקנים לצמצום נוכחותם הצבאית והבטחונית באירופה תימשך, חוץ חלוקה חדשה של העומס הבטחוני. על יתר המערבים לבחון המצב לאור מטרה זו ולהסיק מסקנות.

תפקיד חשוב בהכנות לקראת הועידה יהיה כנוס הפיסגה של חברי הקהילה שיחקיים באוקטובר. בינתיים ימשיכו גם ועדת דאביניון וגם השרים לעסוק בהכנות. עמדת בריטניה לגבי בעיית MBFR היתה ונשארת שלילית. לדעתם שום טובה לא חצמה למערך המערבי מכל העניין. בשלב מסוים הם אמנם הביעו את הסכמתם המהססת בכך שיעסקו בברור פנימי של הסוגיה, ולא יצאו חוצץ נגד התכנית, בעיקר בכדי לעזור לממשל האמריקאי כדי להדוף את התקפותיו של פולברייט ואחרים להשיג החלטת קונגרס להוצאה חד צדדית של כוחות אמריקאים ניכרים מאירופה. אולם לאחר שהאמריקנים אינם עוד כה מוטרדים בעניין זה - נחלשה עוד יותר נכונותם לכל הבעיה. "משחקים" עם נוסחא של צמצום "סמלי" - מדברים ב-5-10 אחוז מבחינת כח האדם, אך אלה הם יותר הרהורים ובודאי שהמדובר אינו במדיניות מסוכמת.

יש להניח שבעיה צמצום הכוחות - כללית ואיזורית, כולל המז"ת - תעלה בשיחות במוסקבה במאי. בלונדון שומעים הרהורים שניקסון ירצה לבדוק אם הסובייטים מוכנים להסכמי איזון כוחות איזוריים לא רק באירופה אלא גם באיזור האוקיינוס ההודי ובים התיכון המזרחי. הדברים קשורים לשיחות סאלט שהתקדמו הודות לצעד התכסיסי להשאיר מן הצד את הטילים הבינוניים הסובייטים והנשק הגרעיני הטקטי האמריקאי ונושאות המטוסים עם מטוסייהם נושאי הנשק הגרעיני של הצי הששי.

בסיכום - העמדה הבריטית כלפי הועידה לבטחון אירופה הינה מלאה ספקות ויותר מאשר הם ששים לקראת שולחן הדיונים הם הולכים אליו בהרגשה שזהו מבחן שאין להתחמק ממנו. אם רק המערב יכלכל צעדיו בקפדנות, בזהירות ובחכמה כי אז לא מן הנמנע שלמערב תצמח ברכה מיוחדת מכך.

הקהילה האירופית ובריטניה - פעילות מדינית

בריטניה לא השתתפה בפיסגה האירופית הראשונה שנחגיגה בהאג בדצמבר 1969 ולא היה לה חלק, איפוא, בהחלטה של אותה פיסגה לחפש נוהלים ודרכים שמגמתם להביא בסופו של דבר לגיבוש עמדה פוליטית אחידה בקרב חברי הקהילה.

בריטניה הייתה נעדרת מועצת דאביניון המורכבת מהמנכ"לים המדיניים של השש שהוקמה בנובמבר 1970 ולא ידעה רשמית על תוכן ההתיעצויות על תוצאותיה והמלצותיה.

כזכור החליטו שרי החוץ של השש שנתכנסו בפעם הראשונה בתור גוף הדן בבעיות מדיניות ב-19.11.70 במינכן לכלול בסדר היום של ועדת דאביניון את נושא הסכסוך הישראלי-ערבי.

במאי 1971 החליטו שרי החוץ של השש בכינוסם כגוף מדיני בפאריס להודיע רשמית לנציגי ארבעת המדינות המועמדות לחברות בקהילה, בריטניה, נורבגיה, דנמרק ואירלנד, על תוצאות ההתיעצויות הפוליטיות המתקיימות ביניהן.

חמישה ימים אחרי קבלת דו"ח ועדת דאביניון ע"י שרי החוץ של השש נתקיימה ישיבה ראשונה של העשר בה השש מסרו ליתר הארבע הדו"ח על המזרח התיכון. רשמית נאמר ע"י השש כי תוכן הדו"ח נמסר לארבע ולא הדו"ח עצמו. עם זאת, יש לזכור, שהדו"ח פורסם בעהונות כמעט מילולית ועל כן תוכנו המלא ידוע גם לבריטים, אם אפילו לא קיבלו אותו באופן רשמי. הצרפתים טענו בזמנו שהארבע סמכו את ידיהם על הדו"ח ואילו הבריטים אמרו לנציגיהם כי הם קיבלו את הדו"ח בטובן זה ששמעו את השקפות השש ושומרים לעצמם הזכות ללמוד אותן ולהסכים או לא להסכים לתוכן.

בהודעה שנפרסמה בפאריס בחום הישיבה המשותפת של העשר ב-18.5.71 נאמר כי: מהחלפת הדעות בנושא המזרח התיכון נוכחו כי העשר מסכימים בשלש נקודות עיקריות: א. קייט כעת סיכוי יוצא מן הכלל להחזיר את השלום למזרח התיכון. ב. החלטה מועבי"ט 242 מהווה היסוד והמסגרת לכל הסדר ויש להגשימה על כל חלקיה. ג. פתרון חלקי בא בחשבון ויש להמשיך במאמצים להשיגו במידה ואלה יקדמו את ההסדר הכולל.

מאז מאי 1974 נהגה ועדת דאביניון למסור רשמית לנציגי ארבעת המועמדות על תוצאות ישיבותיה החקופתיות (כל שלשה חודשים).

בעקבות חתימת ההסכם על הצטרפות בריטניה לקהילה ב-22.1.72 הוזמנו הבריטים לשלוח נציג לוועדת דאביניון, Sir Thomas Brimelow, השתתף, איפוא, בפעם הראשונה בזכות מלאה בוועדת דאביניון במושב בלוקסמבורג ב-15.2.72.

כאוח מושב נדונו ונחקבלו שני ניירות שהוגשו ע"י הצרפתים בנושאים: "הערבות" ו"התחייבות לשלום".

Brimelow שייצג את בריטניה, אמר אחר כך לקומי שהוא "טען כלפי השש שבריטניה לא היחה שותפת לעיבוד הניירות. הם משקפים באופן כללי את עמדות בריטניה המוצהרות בהרוגייס, אבל לא בכל פרס ופרס".

הבריטים אינם מחוונים לנצל שיחות עם יארינג או עם וולדהיים בעקבות הניירות שנתקבלו בוועדת דאביניון ויסתפקו בכך שידלו draw on מחוץ הניירות אותן הנוסחאות אשר תואמות את העמדה הבריטית.

לדעת הבריטים, לניירות שהוכנו ע"י ועדת דאביניון אין משמעות או רטיבית, אולם אם יוצר קפאון בשיחות על המזה"ת, עשויה לעלות יזכר אירופית ואז יהיה משקל לניירות.

ידוע כי לרוה"מ בריטניה גישה חיובית להשקפה המסיפה לחיאום מדיני בקרב הקהיליה וגיבוש עמדות אירופיות אחידות בנושאי מדיניות חוץ.

על כן העמדה שהחלטנו עליה קודם לכן כלפי הקהיליה של השש יפה גם כלפי בריטניה. עמדה זו אומרת:

- א. הבעת דעה חיובית לגבי המגמה של ההיעצות פוליטיות והחתימה לגיבוש עמדות מאוחדות אירופיות בנושאים מדיניים.
- ב. בענין ההתיעצויות של הקהיליה על המזה"ת, אנו מבקשים שיגבילו עצמם להחלפת דעות והתיעצויות בלי לנקוט עמדות לגבי הנושאים הספציפיים אשר צריכים להוות חומר למו"מ בלעדי בימנו לבין הערבים.

אירופה א'

הסחר עם בריטניה לסוף נובמבר 1971

א. יחסי מסחר בילטרליים

בריטניה היא הלקוח והספק השני במעלה של ישראל אחרי ארה"ב (כ-20% מסה"כ היבוא הישראלי מקורו בבריטניה). ישראל מייצאת לשוק הבריטי כ-12% מכלל היצוא. השוק הישראלי תופס מקום ראשון ביצוא הבריטי למזרח התיכון.

חילופי מסחר בין שתי המדינות עמדו עד 1969 בסימן עליה גדולה ביבוא. בשנת 1970 חלה ירידה קטנה ביבוא (ב-20 מליון ל"י), בשל ירידות יבוא מוצרי ברזל, חלקים ואביזרים לרכב מנועי, רכב נוסעים, טרקטורים ועורות. לעומת זאת גדל היצוא מישראל לבריטניה כשעור של 7-10% לשנה ב-1968-1970 ומגמה זו נמשכת גם ב-6 החודשים הראשונים של 1971.

המוצרים העיקריים ביצוא הישראלי לבריטניה הם פרי הדר ומוצריו כ-50%, יהלומים 10%, מוצרי הלבשה וסריגה הנהנים ממוניטין כ-10%, מוצרי עץ ולבדים 10%.

ביבוא הישראלי מבריטניה החלק הארי של היבוא נובע מקניות יהלומים גלמיים מהשוק הבריטי המהווה 40-45%. מוצרים חשובים אחרים הם פחים ולוחות ברזל 5%, מוטות נחושת 3-4%, אניות 3.5-4%.

לקידום יחסי המסחר בין שתי המדינות פועלים באופן אקטיבי מס' מוסדות: לשכת המסחר האנגלו-ישראלית, הסקציה הישראלית של לשכת המסחר בלונדון, והועדה הישראלית של מועצת היצוא הלאומית הבריטית. בין שאר פעילויותיהן נערכים סימפוזיונים ושיגורי משלחות סקר כלכליות.

יש לציין כי בעקבות הועדה הכלכלית פועלות בבריטניה ועדות מעקב מקצועיות המרכזות מאמציהן כיום סביב 3 נושאים עיקריים: א. שווק ב. כוח אוס (ידע) ג. משיכת השקעות לישראל.

קידום היצוא הישראלי נעשה בדרכים שונות ביניהן ועדת המזון הבריטית שהוקמה ב-1970 בראשותו של לורד סיינסבורי - שעסקה בבעיות ייצוא פירות וירקות סרייס, שיווק הדרים, שבוע המזון ועוד. כן מתקיימים שבועות אופנה לעדוד יצוא מוצרי הלבשה וסריגים, אך קיום שבועות ישראליים נהוג למגבלות בסחונות. בארץ התקיימו שבועות מזון ואופנה אליהם הוזמנו משתתפים וקנינים בריטיים. בריטניה מקדמת יצואה לישראל בנוסף לדרכים המקובלות גם ע"י עריכת תערוכות וירידים בישראל. בסוף שנת 1971 התקיימה בתל-אביב תערוכה בריטית לחקלאות ולעיבוד מזון לרגל פתיחתה בקרה בארץ שרת החינוך והמדע בממשלת בריטניה.

ב. מלוות

מהתחלת 1968 ועד לסוף נובמבר 1971 הועמדו לרשות הבנק לפיתוח התעשייה כהלוואה לרכישת ציוד 14.5 מליון ליש"ט בריבית של 6.75-7% לתקופה של מ-10-5 שנים. נוצלו עד נובמבר 1971 6.292 מליון ליש"ט.

ג. הנחת כבל חת-ימי ישראל-אירופה

לבריטים אינטרס מסחרי בעניין הנחת הכבל שכן חברת "סטנדרט סלגרף אנד קבלס" עשויה לרצות להשיג החוזה. כמובן, הדבר תלוי באם יוחלט שהקצה האירופי של הכבל יונח בצרפת או באיטליה.

ד. הסכמים כלכליים עם בריטניה

1. הסכם להסדר עניינים כספיים משנת 1950
2. הסכם למניעת כפל מיסים 1962 (פרוטוקול חיקון אושרר ב-22.2.71 והופיע כצו המועצה).
3. הסכם סחר בכותנה - 1964
4. מו"ם כספי - 1965.

ה. העופה

בנושא התעופה נתקלו עד כה דרישותינו החוזרות ונשנות לקבלת זכויות נחיתה נוספות בקו הטרנס-אטלנטי בסירוב מוחלט וזאת למרות הרווחים הניכרים שמייקרת חברת התעופה הבריטיות, ב.א.ו.א.י. סי ובי.א.י.א.י בקוי התעופה לישראל ולמזרח הרחוק. הן הגדילו תדירות הטיסות ארצה מ-7 ל-21 בשבוע (2 החברות). רצונה של אל-על הוא להשיג זכויות נחיתה לטיסה נוספת (מ-3 ל-4 לשבוע) או טיסה יומית לניו-יורק דרך לונדון.

לאחרונה ביקר בארץ סמנכ"ל חברת בי.א.ו.א.י. סי. וניהל מו"ם בנדון עם אל-על. קרוב לוודאי שלאחר סיום השיחות הנ"ל יהיה עלינו לפנות רשמית לשלטונות הבריטיים בלונדון.

ו. פתיחת סניפי בנקים ישראלים בלונדון

סניף בנק הפועלים נפתח בלונדון ביוני 1971.

כלכלית

קשרי תרבות ישראל-בריטניה

... א. ר"ב טיוטת הפרוטוקול של הדיונים על ביצוע הסכם התרבות בין ישראל לבריטניה שהתקיימו בלונדון בימים 7-8 ביולי 1971 בין משלחות שתי הארצות.

יצויין כי טיוטה זו הומצאה למחלקתנו ע"י המועצה הבריטית בלונדון (באמצעות שגרירותנו שם) וכי מנהל קשתו"ם מסר למר טוויט (נציג המועצה הבריטית בישראל) בעל-פה כמה הערות על ניסוח הטיוטה. עד כה לא השיבו הבריטים תשובה סופית על השגות מנהל קשתו"ם. עם זאת, הפרוטוקול הרצ"ב משקף בקירוב את התכניות המשותפות, שהן צנועות למדי, לפי שאין כנראה לבריטים לא הרצון ולא הכסף הדרוש להרחבת קשרי התרבות והמדע בינם לביננו.

ב. עצחנו לאור הנ"ל היא שבשיחותיו יעמוד השר באופן כללי על החשיבות המרובה שהוא מייחס להידוק קשרי התרבות והמדע בין שתי הארצות, שיסייע לשיפור ההבנה ביניהן - וזאת, בלי הבעת מישאלה מיוחדת לנושא מסויים.

קשתו"ם

MINUTES OF ANGLO-ISRAEL CULTURAL CONVENTION MEETING

LONDON 7-8 JULY 1971

(numbering refers to agenda items)

EDUCATION

a. LANGUAGE TEACHING

i. The teaching of English in Israel

1. Both sides agreed that teacher training was the main aim in the English Language Teaching field and that the continuation of Council activities in placing Israeli teachers on courses in Britain and providing summer school lecturers and other experts for Israel was especially valuable. There should be further discussion between the Council and the Israel Ministry of Education to draw up a plan to co-ordinate all aspects of English teaching.

a. ii. The teaching of Hebrew in Britain

2. The Israel side proposed that a chair or lectureship in modern Hebrew should be established at a British university. The British side advised the concentration of Hebrew studies in one university centre in Britain. If funds could be found - and only private sources were suggested - for the establishment of such a centre the Israeli Embassy might appropriately make a proposal for its creation to the University Grants Committee and Vice-Chancellors' Committee.

3. The British side noted the desire from the Israeli side for the provision of teachers of modern Hebrew in schools where this was desired in Britain. As the Department of Education and Science could not constitutionally impose teaching of any subject in the school curriculum the solution of the problem lay with consultation of parents with their local education authorities through the school authorities. The question of the teaching of Hebrew on BBC domestic services was one best pursued direct by the Israeli Embassy, who were already in contact with the BBC on this matter.

b. EDUCATIONAL EXCHANGE

i. Provision of information and advice for Israel

a. Possible establishment of University Grants Committee

4. Both sides welcomed the fact that the Council-sponsored visit of Sir Robert Aitken had established direct contact between the British University Grants

Committee and the Israel Ministry of Education. It was agreed to examine the possibility of a visit to Britain by the chief officer dealing with the setting up of a non-governmental Council of Higher Education in Israel and for a visit to Israel by a retired officer of the University Grants Committee, for further discussions. The British side agreed to endeavour to promote these objectives.

b. Possible establishment of Open University

5. It was noted the direct contact had already been established between the Open University in Britain and the Israel Ministry of Education and that continuing interchange should meet the Israeli needs in this field.

c. Structure of secondary education

6. The Israeli delegation noted seven main fields in which they would welcome advice from the sharing of experience with Britain. These were:

- (1) School education
- (2) Modern methods of science teaching
- (3) "Creative education"
- (4) Infant schools
- (5) Educational planning
- (6) Policy for comprehensive education
- (7) Teacher training

It was noted that the Council had already given assistance in all these fields, except for that of infant schools, and would continue to do so. It was further agreed that appropriate interchange of experience should take place between British experts and their Israeli counterparts and that the Council and the Department of Education and Science shall try to provide information on an increasing scale to those responsible for policy in Israel.

7. It was suggested on the British side that Israeli teachers might apply to join Department of Education and Science summer courses organized for British teachers.

b. ii. Position of British students in Israel

8. Both sides agreed that there were no problems under this head.

Position of Israeli students in Britain

9. The British side suggested that it would be appropriate for the Israeli Embassy to refer the question of equivalence of the Bagrut (Israel school leaving certificate) to the Standing Conference on University Entrance through the Vice-Chancellor's Committee and that enquiries referring to Polytechnics should be referred, in the first place to the Council. The Israeli side recognized that the opinion of the Standing Conference could not override decisions made in individual cases by British universities which reserved such right to final decision equally in the case of British students.

10. The British side agreed to refer the question of acceptance of Israeli teachers' licences in Britain (particularly in the specific cases of teachers of Hebrew) for further consideration by the Department of Education and Science.

b. iii. Youth Exchanges

11. Both sides noted with satisfaction that Anglo-Israeli youth exchanges were expanding on an informal basis. In any expansion, with official support, it was agreed that it would be better to continue to build on existing links rather than to attempt to draw up a blueprint for the future. A useful impulse could be given to this effort by an exchange of youth leaders. The Council would expect to have some funds available.

b. iv. Scholarships

12. Both sides agreed that the flexibility inherent in the Council scholarship programme could, with advantage be exploited more fully, to enable awards to be given for more or less than the normal academic year. Better use might also be made of the units available if applications were co-ordinated with those for scholarships awarded by other organizations. It was agreed that well defined criteria might well be established for the selection of Israeli candidates for study overseas in the light of current training needs and opportunities.

c. Educational Television

13. The Israeli side drew attention to the value of staff of the Israeli Educational Television service of short training attachments to the BBC. It would also welcome allocation of a Council scholarship to a junior Educational Television director. The British side reported that attachments to the BBC were extremely hard to arrange, while the training offered by the Centre for Educational Development Overseas was not suitable for Israel. It was noted that Israelis had already made use of the

alternative facilities offered by the Thomson Foundation educational television courses. It was further noted that the existing good relationships between the BBC and Israel Educational Television could be further developed directly.

ARTS

a. THEATRE

14. The British delegation agreed in principle to try to arrange a visit by two experts, one to conduct an open dramatic seminar at an Israeli university, one to train an Israeli choir.

15. It was agreed that a visit by an important British drama company was highly desirable. The British side explained the difficulties, particularly that the large companies necessarily gave high priorities to tours in which they could make a substantial profit. It was noted that the National Theatre was unlikely to tour but that there was an even chance of success in the Council's negotiations with the Royal Shakespeare Company.

b. BOOKS AND LIBRARIES

16. The Israeli delegation reported that the Israeli Ministries of Education and Culture and of Foreign Affairs have entered into a contract with Vallentine Mitchell for the translation of Hebrew books into English. The Israeli side suggested that there might be a reciprocal agreement for new translations of two English classics a year into Hebrew at a cost of about £2,000 p.a. The British delegation did not hold out hope that the Council could help in this because it has long been Council policy not to finance translations.

17. The Israeli delegation suggested that British Council libraries in Israel should specialize in such subjects as English literature, British institutions, and books used in the university courses.

c. FINE ART EXHIBITIONS

18. The Israeli delegation suggested exchanges, for instances that Israel should send archaeological exhibitions to Britain while Britain sent collections of work by contemporary artists. It requested assistance in finding suitable galleries for exhibitions of Israeli art in Britain. In reply the British delegation stated that it is very costly to mount, pack and send art exhibitions, which have to be planned for a long time ahead. It suggested, however, that it might from time to time be possible to send an exhibition already mounted by the Arts Council. The Israeli delegation

was also told that the Council could not help directly to place Israeli exhibitions in Britain, but could use its good offices, with Arts Council advice. The Israeli delegation suggested that the Council should make a permanent loan of books on British art to Israeli universities and was told that this was, at present, financially impracticable though if the Israeli side could put forward their ideas in more concrete form they could be examined in case this might become possible in the future. The Israeli side suggested joint symposia on, for example, the function of museums or art and science, with four to six participants. The British side agreed to explore this possibility.

SCIENCE

a. SCIENTIFIC EXCHANGE

19. Both delegations noted with pleasure the great success of the Royal Society/Israel Academy exchange and visiting professorship schemes.

20. The delegates noted also that a large proportion of participation in scientific congresses in Israel come from Britain, and that many Israelis go to Britain for post-doctoral studies within the framework of research projects of mutual interest. Such exchanges take place under informal arrangements.

21. It was noted also that although the British Council's role is small in comparison to the Royal Society's it can usefully fill in the gaps in the larger scheme; the example of clinical medicine was cited.

The British delegation drew attention to the Schools Council's publications and especially its Annual Report and to the advisory services of the Council's Science Education Department as providing useful information on modern physics and mathematics.

The British side suggested that it would be useful for the Israeli Ministry to have full information on the work of the Royal Society Committee which is making a close study of science education. The Society's activities in the schools themselves were also relevant, including the scheme to provide sums of money to enable teachers to carry out research projects in schools. The Israeli side drew attention to a similar programme for extra-curricular school activities financed by the Ministry of Education in Israel.

